

El Gust per la Lectura 2015-2016

CICLE MITJÀ D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Tramuntana a la granja!
Carles Sala

Guia didàctica

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

CICLE MITJÀ D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Tramuntana a la granja!

Carles Sala

Guia didàctica

Mònica Badia Cantarero

Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme

Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ÍNDEX

1. Introducció i justificació de la tria	4
2. L'obra	4
3. L'autor	5
4. La il·lustradora	7
5. Objectius de la proposta	7
6. Maneres de llegir	7
7. Parlar del que hem llegit	9
8. Guia d'activitats del quadern dels alumnes	12
9. Quadre de continguts	24
10. Bibliografia i webgrafia	25

1. Introducció i justificació de la tria

Vaig tenir el gust de conèixer en Carles Sala deu fer quatre anys, quan vam organitzar una visita seva a l'escola. Els nostres alumnes van congeniar des del primer dia amb en Jaumet, el protagonista d'*En Jaumet busca escola* (Barcanova), i molts d'ells s'hi van identificar de seguida.

Carles Sala és un escriptor que sap connectar de seguida amb els seus lectors, adaptar-se a les seves diferents edats i diversos interessos; utilitza un llenguatge ric, però alhora a l'abast dels infants. Les seves històries combinen realitat i ficció, amb tocs d'humor o de seriositat, depenent de cada història, i permeten que els alumnes es puguin identificar amb els seus personatges i les seves peripècies. Al mateix temps, totes transmeten una valors de fons que ajuden a créixer: l'amistat, la senzillesa, l'educació, el respecte, la diversitat...

Quan es té l'oportunitat de veure'l en acció en un llibrefòrum amb alumnes hom es pot adonar de les connexions que s'estableixen entre escriptor i lectors, basades sempre en la senzillesa de tracte i en el gust per llegir: sense dubte, en acabar, als alumnes els queda la inquietud i el desig de llegir una altra història seva.

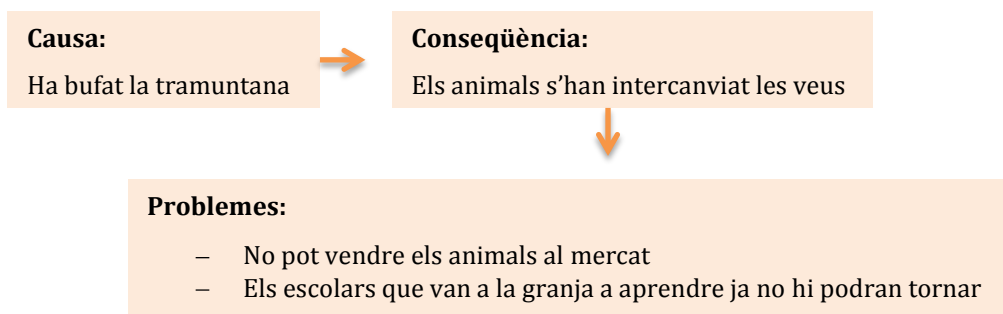
2. L'obra

Pertany a la col·lecció «Sopa de llibres», sèrie groga, de l'editorial Barcanova. Va rebre el Premi Barcanova l'any 2009.

El tema de fons és la natura i el seu poder (que, de vegades, pot ser destructiu), la vida a la granja i un aldarull provocat per la tramuntana, el vent característic de la contrada, cosa que permet aprofundir en el vocabulari relacionat amb els vents i el temps, com també en el relacionat amb els animals, les seves veus i els verbs corresponents, els seus habitatges, les tasques del camp...

El llibre està escrit en un llenguatge molt acurat, incorpora expressions i frases fetes, combinant narració amb fragments de diàleg.

L'estructura que segueix la narració és una relació causa/efecte: seria bo fer adonar els alumnes d'aquesta seqüència (proposem fer-ho a l'activitat 17 del dossier de l'alumne).

Possibles solucions:

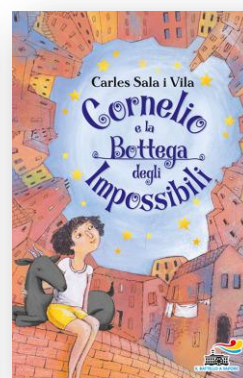
- Fer de mestres i ensenyar els animals a parlar amb la seva veu
- Llogar un domador perquè els n'ensenyi
- Comprar un animal de cada que els faci de mestre
- Deixar que el vent de migjorn toqui les bèsties

3. L'autor

Carles Sala i Vila és un personatge polifacètic: va néixer a Girona l'any 1974, va estudiar magisteri i hortofructicultura. Ha fet de mestre, de pagès, d'escriptor i d'artesà, i actualment es dedica a l'artesanía i a escriure llibres per a infants i adolescents.

La seva bibliografia és força àmplia; destaquen algunes obres, com ara *Tramuntana a la granja* (Premi Barcanova 2009), *Cornèlius i el rebost d'impossibles* (Premi Folch i Torres 2009 i finalista Atrapallibres 2010), *El triomf d'en Polit Bonaveu* (Premi Vaixell de Vapor 2009), *Bona nit, Júlia* (Premi Guillem Cifré de Colònia 2008), *Flairosa, la bruixa dels sabons* (segon Premi Barcanova, 2007 i finalista Premi Carmesina 2007), *En Jaumet busca escola* (Finalista del Premi Joan G. Junceda 2007).

Algunes de les seves obres han estat traduïdes a altres llengües (com el turc, el portuguès i l'italià).

El seu darrer llibre, *Set entrevistes de por* (La Galera) narra les peripècies de dos periodistes que entrevisten uns personatges molt especials. Si voleu saber més coses sobre l'autor, podeu llegir l'entrevista que li van fer al Diari de Girona¹ (18.04.2010).

¹ http://www.diaridegirona.cat/elementosWeb/gestionCajas/DGI/File/2010-04-25_SUP_2010-04-18_00_14_24_domi.pdf
[Consulta: 27 de juliol de 2014]

Entrevista

10 Domicinal
Diumenge 18
d'abril de 2010

CARLES Sala i Vila Escriptor, publica «Cornèlius i el rebost d'impossibles»

Es pot afirmar que aquest gironí està arrasant en els premis literaris de ficció infantil i juvenil en català. En qüestió de tres anys, ha guanyat els quatre més prestigiosos. El darrer, el Premi Josep Maria Folch i Torres de 2009, per la novel·la infantil «Cornèlius i el rebost d'impossibles».

“M'ajuda ser criatura quan escric”

TEXT: MOISÈS DE PABLO FOTOGRAFIA: MARC MARTÍ

Carles Sala i Vila (Girona, 1974) va ser mestre abans que autor prolífic i premiat. Ara ensenya als alumnes amb la imaginació i les lletres. Parlem a la cafeteria Boira de Girona, la bicicleta aparcada a fora. Somrient i agradable, també fa artesanía. En tres anys, ha guanyat els premis Barcanova (2007 i 2009), Cifre de Colonya, Vaixell de Vapor i Folch i Torres, aquest darrer amb *Cornèlius i el rebost d'impossibles* (La Galera), un llibre que apareix ara i que parla d'un poble torçat, on hi ha una estança que et permet fer els desitjos realitat.

Què ha de tenir una bona història infantil?
Ostres! Per a mi el que hi ha de sortir, a banda d'aventures i acció, és fantasia, i sobretot sentit de l'humor infantil. Això assegura que l'infant t'aguanti la història. I, si pot ser, que els expliqui's alguna cosa que se sentin identificats, i que s'hi vegin reflectits.

Com una aventura viscuda... Això! Si els parles d'un tema adult, deixaran la història a mitges. Et deixaran penjat. De vegades poden ser molt cruels.

Va deixar de ser mestre perquè ja no suportava els alumnes o perquè volia descobrir la seva vocació? (riu) M'agrada molt la canalla, però en una escola esgoten moltíssim. M'agrada com pensen. A banda d'això, m'agrada tot allò creatiu, i el llenguatge escrit et permet apropar-te a la mainada. És una manera de mantenir el contacte.

El sorprèn allò que li diuen? Sí. Mira que hi ha preguntes repetides, però no fa gaire, em van dir: «Però ets viu? Es clar que sóc viu. I no ets vell!». Pensen que l'escriptor és una persona vella o ja difunta. Et poden tocar i els semblen qui sap què! Hi ha mestres que agraeixen que diguis que si fan textos lliures, que els repassin, que si a la primera no surt bé, que hi tornin. Això els serveix d'exemple. És molt bonic.

El rebost dels impossibles, on els desitjos es fan reals, és una imatge del llibre que tant de bo fos possible, però és una realitat virtual, perquè allò que percep no deixa de ser un miratge, no? Sí, però potser millor que no es puguin fer reals els desitjos, vés a saber què faria segons qui amb aquest poder!

Un autor de còmics per a joves com Ibàñez té certa semblança física amb els personatges que dibuixa; vostè s'assembla a la Mar o a l'avi, dos dels protagonistes del llibre? Hi ha trets i inquietuds dels personatges que les he tingut de petit, les tenia abans o les tinc ara. La muntanya m'atreu molt. Quan surt gent que somia molt, és perquè jo sóc un somiatruites. M'agradaria anar a Tort, aquest poble imaginat.

La gent prejurtja massa per les aparences en el vestit? Jo mateix m'hi poso, per descomptat. Quan es generalitza, t'equivoques. Sóc el primer que ho faig. Feia un curs a la Casa de Cultura, i pel carrer vaig trobar una persona que em va dir: «Allò és una casa de hippies!». Hi ha associacions curioses, perquè fer teatre o anar a la biblioteca, per a aquella persona li semblen coses de hippies. Jo puc anar amb pantalons de colors, i a una persona li semblarà d'una manera i a una altra, d'una altra totalment diferent.

L'avi de la història és cec, però coneix molt bé la gent; i ha gent que hi veu i no sap veure com és la gent? El personatge parla d'això, de com es poden veure coses sense els ulls. Hi ha força elements que surten al rebost que són reals, però no són materials, però afecten la nostra manera de viure i la nostra felicitat.

Es ven tant, en literatura infantil, en comparació amb la d'adults? Jo sóc novell, però

“
Estic molt còmode escrivint per a la mainada. Faig servir la imaginació, i la mainada mai t'ho criticarà. Els adults sí que hi posen pegues.”

“
M'agrada molt la canalla, però en una escola esgoten moltíssim.”

“
És bo llegir literatura infantil, jo ho faig, i no tant per esforç, sinó perquè m'ho passo bé. Les històries d'adults són tan reals, que prefereixo la imaginació.”

nen? Força vegades, però mai amb esperit despectiu. (riu) Potser m'ajuda ser criatura quan escric.

Ha guanyat els grans premis catalans de literatura jove; el següent pas és la novel·la d'adult, o escriure en castellà? En castellà no m'ho he plantejat, m'estimo més la llengua que domino i em sento còmode. Em tradueixen obres i ho ha de fer algú que sigui aquesta la seva feina. En adults no m'atreu especialment. No veig del tot clar que sigui un salt. Salt sembla anar més amunt, però jo estic molt còmode escrivint per a mainada. Faig servir la imaginació, i la mainada mai no t'ho criticarà. Els adults sí que hi posen pegues. Tinc moltes històries per escriure. Em falta temps! (riu).

Estar a Santa Eugènia l'ajuda? El lloc pot

diria que sí. Els meus tres primers llibres es van reeditar al cap d'un any. I hi fan molt les escoles, el fet que et comprin de 30 en 30. També hi ha gent que pensa que guanyem molts cèntims, i per descomptat que no! Però em fa il·lusió arribar a molts lectors. Els llibres tenen més durada i els catàlegs són més estables.

I què llegeix un escriptor juvenil? És bo llegir literatura infantil, jo ho faig, i no tant per esforç, sinó perquè m'ho passo bé. Les històries d'adults són tan reals, que prefereixo la imaginació.

Li han dit alguna vegada que sembla un

ajudar a escriure. M'agradaria estar en una caseta al Pirineu, davant d'un estany. La meua dona treballa a Banyoles, de vegades l'acompanyo i escric amb el portàtil davant del llac de Banyoles. I a casa, quan plou, em sento més integrat a la natura, em va bé. Si tens ganes d'escriure, no deixaràs d'escriure per viure a Santa Eugènia.

Té més projectes? Un llibre divulgatiu sobre herbes per a mainada. Està molt bé conèixer les herbes, i perquè serveixen. Que poden fer sabons o caramels de menta, o que els romans feien banys d'espígol relaxants. O que hi ha herbes amb poders màgics.

4. La il·lustradora

La Montse Español va néixer a la Vall d'Aran l'any 1967. De petita ja li agradava molt dibuixar i llegir, i han estat les seves afeccions al llarg de la vida, que s'han convertit en professió.

Va cursar estudis d'il·lustració a l'Escola Superior de Disseny i d'Arts Llotja, a Barcelona i a Tàrraga.

El primer llibre que va il·lustrar va ser *L'una per l'altra* (1994), de Jacqueline Wilson, editat per Cruïlla.

Ha dibuixat tant contes com llibres de text, i ha col·laborat també en l'elaboració de decorats.

Actualment viu a Masquefa on, quan pot, li agrada fer «vida de poble».

Els dos llibres que li han agradat més de dibuixar han estat aquest i *L'Osvald, l'elefant musical* (Barcanova).

Suggerim la visita a la seva web, on els alumnes poden veure les obres que ha il·lustrat i parlar sobre les que els agradin o els sorprenguin més:

<http://montseespanol.wix.com/il·lustracions>

5. Objectius de la proposta

- Gaudir de la lectura i l'escolta del llibre.
- Descobrir aquells elements del llibre que cada alumne pot connectar amb la seva pròpia experiència i amb altres llibres que ha llegit o li han explicat.
- Reflexionar sobre les sensacions que ha experimentat: si li ha agradat, si l'ha divertit...
- Conversar amb els iguals a partir de la lectura d'un llibre compartit, i ser capaç d'expressar les seves opinions i respectar les dels altres.
- Conèixer la feina del camp i del món rural.
- Identificar l'estructura de la narració: causa/efecte, i proposar possibles solucions a un problema.
- Aprendre a donar valor a la natura i a respectar-la.

6. Maneres de llegir

Aquesta proposta està pensada per a alumnes de cicle mitjà. En aquest cicle els alumnes probablement ja han començat a descobrir les seves preferències lectores i a llegir de manera autònoma. Tanmateix, ens podem trobar a la mateixa aula alumnes amb nivells de fluïdesa lectora

ben diferents. Com es podria enfocar una lectura de tipus compartit d'aquest llibre que els pugui engrescar a tots?

De vegades es tendeix a fer un «torn de lectura en veu alta» entre els alumnes, sense preparació prèvia, la qual els experts² no recomanen gens per la tensió i els efectes negatius que pot generar en els lectors.

D'altra banda, i depenent del nivell en què es llegeixi el llibre, alguns alumnes potser poden trobar-hi una certa dificultat (lletra d'impremta, força text a cada pàgina, frases compostes, frases fetes i expressions...).

Així, suggerim dos tipus diferents de lectura, perquè trieu el que s'adapti millor a la vostra realitat:

- Una lectura en veu alta feta pel mestre, i relectures individuals o en parella fetes pels alumnes.
- Lectura individual silenciosa per capítols, a la manera dels clubs de lectura.³

Pel que fa a la lectura en veu alta, es diu que una de les activitats més valuoses per afavorir el gust per llegir i la competència lectora en general és escoltar llegir un expert, una persona que en sàpiga. Està demostrat que «L'única i més important activitat per construir la comprensió i les habilitats essencials per a l'èxit en l'aprenentatge de la lectura sembla ser llegir en veu alta als infants».⁴

FONS⁵ també ho diu: «L'activitat que més ajuda a aprendre a llegir i a escriure és llegir una estona per al seu infant qualsevol llibre de coneixements, de contes, de poemes, d'endevinalles, etc.».

De vegades es tendeix a abandonar aquest tipus de lectura de seguida que els alumnes guanyen una mica d'autonomia llegint: «Ara ja ets gran, ja en saps, llegeix tu sol». Llegir en veu alta per als alumnes és una pràctica que no s'hauria d'abandonar al llarg de l'escolaritat: a Infantil i a cicle inicial, cada dia un conte, i a partir de cicle mitjà, cada dia un fragment d'un llibre.

Per a la preparació i la posada en escena de la lectura en veu alta dels mestres recomanem els savis consells que Casas⁶ dona en el seu llibre *Tot Dahl*, dels quals destaco un parell:

- «Abans de començar a llegir un llibre als nens, llegiu-lo vosaltres tot sencer. Això ho fareu cada vegada que inicieu el procés. A

² Recomanem la lectura de l'article d'A. CALERO. «Me toca leer a mi, profesor?». [En línia] <<http://comprension-lectora.org/toca-leer-mi/>> [Consulta: 28 juliol de 2014].

³ Recomanem la lectura de J. PORTELL. *El club de lectura*. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya, 2010/2011. [En línia] <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/7e76576c-4092-4959-a043-f28a3d70eddc/club_lectura.pdf> [Consulta: 14 maig de 2014]

⁴ International Reading Association i National Association for the education of Young Children (1998). «Learning to read and write. Developmentally Appropriate Practices for Young Children». *The reading teacher*, vol 52, 2, 193-216. Citat a *La lectura en un centre educatiu*, Departament d'Ensenyament (2013).

⁵ M. FONS. «A poc a poc i bona lletra», *Guix d'Infantil* (setembre-octubre 2008), núm 45, p. 38-41 [En línia] <http://es.scribd.com/fullscreen/73741440?access_key=key-2c0m2efmfmidxpklla> [Consulta: 28 juliol de 2014]

⁶ L. CASAS. *Tot Dahl*. Barcelona: La Galera, 1999.

cada nova lectura descobrireu que el llibre us revela aspectes nous i suggeriments engrescadors».

Pot semblar molt simple, però no ho és gens: no us ha passat mai que, per satisfer el desig d'un infant, els llegiu un conte que us porten a la classe i que desconeixeu? La inseguretats amb què el llegiu, perquè no sabeu què vindrà després ni per on aniran els trets fa que no aprofiteu tots els recursos de la prosòdia i que no impliqueu els alumnes en la història.

- «No llegiu mai en veu alta al grup si aquell dia no us trobeu en condicions de fer-ho. Val més deixar-ho córrer que llegir amb desgana».
- «Quan llegim transmetem amb la paraula, amb el gest, amb l'actitud. Si ho fem amb desgana, transmeten això mateix. Val la pena parar-hi compte, els infants descobreixen de seguida què pensem els adults».

Pel que fa a la lectura individual, recomanem unes aturades programades per anar compartint els fragments llegits (vegeu apartat 7 sobre la conversa): el que els ha agradat, el que no els ha agradat, el que els ha sorprès, el que els ha costat d'entendre... D'aquesta manera aniran construint entre tots la comprensió de la història. Paral·lelament, es poden escollir les activitats del quadern de l'alumne que us semblin més adients.

Un exemple de planificació: puc decidir que els capítols 1 i 15 els llegiré jo en veu alta i que del 2 al 14 els fraccionarem i els llegiran de forma individual, per parlar-ne a continuació a la manera d'un club de lectura; o puc decidir que escullo les activitats 15, 16, 17, 20 i 21 per fer amb els alumnes i que farem tota la lectura del llibre contextualitzada en un club de lectura, repartint els fragments i marcant les dates de conversa. O puc decidir...

7. Parlar del que hem llegit

«Hablar bien sobre los libros es una actividad en sí muy valiosa, pero también es el mejor entrenamiento que existe para hablar bien sobre otras cosas. De modo que al ayudar a los niños a hablar de sus lecturas, los ayudamos a expresarse acerca de todo lo otro que hay en sus vidas».⁷

Parlar del que s'ha llegit, compartir-ho amb un igual, descobrir què en pensa l'altre, comprovar que els amics tenen sentiments semblants o oposats... tot això permet crear uns vincles importants entre els alumnes, i configurar-los, a poc a poc, com una veritable comunitat de lectors.

S'hauria d'evitar, però, caure en una conversa de tipus reproductiu, centrada en el que s'ha entès de la lectura (les típiques preguntes de comprensió que es fan molts cops després d'haver llegit); hauríem d'anar més enllà, establir una conversa de qualitat que vagi cap als

⁷ A. CHAMBERS, A. *Dime*. Mèxic D.F.: Fondo de Cultura Económica, 2007 («Espacios para la lectura»).

efectes que ha causat la lectura a cada un dels alumnes, en funció de les seves experiències vitals, dels seus gustos i dels llibres que ha llegit..., una conversa en què es respectin totes les expressions personals i tothom pugui dir el que pensa en un clima de respecte. Una conversa en què el mestre faci de conductor a partir de diferents preguntes que formula, i fomenti que els alumnes es posin en la pell dels protagonistes i dins de la història.

No es tractaria de formular preguntes de comprensió literal per comprovar l'eficàcia en la lectura dels alumnes, sinó d'utilitzar un tipus especial de preguntes, com les que proposa CHAMBERS (op. cit):⁸ bàsiques (ajuden a centrar el tema de conversa i serveixen per a qualsevol tipus de lectura), generals (aporten idees noves, reflexions i informacions que ajuden a fer progressar la conversa) i especials (ajuden a descobrir les particularitats de cada llibre).

Un exemple de possibles preguntes⁹ que es podrien formular després de llegir el fragment corresponent als capítols 1-3:

Preguntes bàsiques:

- Hi ha alguna cosa que us hagi agradat d'aquest fragment?
- Hi ha alguna cosa que no us hagi agradat?
- Alguna cosa l'heu trobada estranya?
- Heu trobat alguna connexió amb algun llibre que hàgiu llegit?

Preguntes generals:

- Havíeu llegit abans algun llibre com aquest? En què s'assemblava?
- Quan heu llegit el títol del llibre, de què heu pensat que devia anar? Què us ho ha fet pensar? I ara que us l'he llegit, penseu el mateix?

Preguntes especials

- Us agradaria viure a Sant Airet del Mig?
- Penseu que deu ser difícil per als pagesos viure enmig de tant de vent?
- Què penseu que devia passar, aquella nit amb una ventada tan forta?
- Heu viscut alguna nit semblant, a casa vostra? Quan? Què va passar?

No es tractaria en cap cas de formular totes les preguntes, sinó de tenir-les pensades i anar-les deixant caure a mesura que ho demani la trajectòria de la conversa.

⁸ Recomanem la lectura de CHAMBERS (op. cit).

⁹ Es pot trobar un exemple de desenvolupament de conversa literària al dossier:

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. *Parlem de llibres? La tertúlia literària*. Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics (2003).

< http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0cd6b76d-e73a-4c33-8f30-b19c4e501e7a/9_parlem_dellibres.pdf>

Els fòrums amb els autors¹⁰, tant abans com durant i després de la lectura, també són una activitat fantàstica per compartir les diverses lectures que es pot fer d'un llibre.

Fòrum amb en Carles Sala, Escola Ferreries (Tortosa), curs 2014/15

Escola Ferreries (Tortosa), curs 2014/15, exposició visita de l'autor.

¹⁰ Recomanem la lectura del dossier del Departament d'Ensenyament *Avui ens visita... o com dinamitzar la visita d'un autor a l'aula*. [En línia] <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/478d9f34-3edc-4aa8-9fbe-69fe3379be94/avui_ens_visita_portell.pdf> [Consulta: 19 de setembre de 2015]

8. Guia d'activitats del quadern dels alumnes

A continuació es donaran unes orientacions sobre les activitats que es proposen al quadern dels alumnes.

Com ja s'ha dit més amunt, l'objectiu principal d'aquest dossier és **despertar el gust per llegir dels alumnes** i la seva reflexió personal; així mateix, hi trobareu apartats que demanen escriure, apartats de llegir i apartats amb suggeriments d'activitats per fer a la classe o bé amb les famílies (podria ser una bona manera d'implicar-les en la lectura dels seus fills). El quadern dels alumnes consta de moltes activitats: no cal fer-les totes, només són suggeriments: cada mestre/a pot escollir les que cregui que poden anar millor als seus alumnes.

Es proposen algunes activitats d'ampliació relacionades amb les activitats del quadern de l'alumne. En cap cas es recomana fer-les totes; també en aquesta ocasió són només suggeriments.

Frase d'introducció del quadern

La seva funció és crear expectatives en els alumnes abans de llegir el llibre. La poden llegir els alumnes, de manera individual, i després compartir-ne les impressions, o bé l pot llegir el mestre en veu alta.

1. El llibre

Quan els lectors adults anem a la biblioteca o passem entre les prestatgeries de les llibreries, agafem un llibre, en mirem les cobertes, llegim la sinopsi del darrere, o les solapes on parla de l'autor... ens creem unes expectatives sobre el llibre, fem connexions amb altres obres que hàgim llegit i decidim si el volem llegir o no. Això s'hauria d'ensenyar als alumnes, si volem fer futurs lectors autònoms i no només lectors escolars.

2. El títol

Demaneu als alumnes que facin una predicció sobre el tema de la història a partir del títol. Un cop cada alumne l'ha formulada de manera individual, es poden posar en comú i, fins i tot, ocupar un espai de l'aula tipus cartellera, a l'altura de l'alumne, on les puguin penjar escrites en tires de paper. D'aquesta manera tindran una visió de conjunt del que es pensa a l'aula.

Aquest sistema el podem utilitzar al llarg de tot el llibre: pot haver-hi un plafó o mural de paper de colors per escriure hipòtesis sobre el que creuen que passarà i gomets o xinxetes de colors per marcar les hipòtesis que es verifiquen i les que es rebutgen.

3. Les il·lustracions

Demanam que refermin o canviïn la predicció que han fet sobre el tema de l'obra.

4. La biografia.

Es presenta qui és l'autor del llibre, així com algunes de les obres que ha escrit.

La biografia, escrita a partir de la descripció que ha fet l'autor sobre ell mateix, intenta connectar amb el tema del llibre. Aquesta biografia es podria llegir de forma individual i després parlar sobre el que els hagi sorprès.

5. Altres obres

Podria estar bé cercar informació sobre l'autor a la xarxa i buscar també els seus llibres a la biblioteca del centre i del barri o poble per presentar-los i exposar-los a l'escola.

6. La il·lustradora

Presentem la il·lustradora. Podem llegir-la la seva biografia i després entrar a la seva pàgina web:

<http://montseespanol.wix.com/il·lustracions>

Suggerim que hi entrin per parelles i deixar-los una estona perquè mirin les il·lustracions que hi ha i escullin les que els agradin més. Un cop acabat el temps, es pot projectar la web a la PDI i anar comentant les il·lustracions que han escollit els alumnes, comparar-ne el diferents estils, etc.

Al final del llibre tornarem a parlar de l'estil de la il·lustradora.

Capítol 1

7. El lloc

Es pot parlar del lloc on transcorre la història. Per la descripció del lloc es pot identificar amb l'Empordà. Podem buscar en un mapa de Catalunya on es troba.

Capítol 2

8. Els topònims

Proposem que busquin noms de localitats que comencin amb «Sant» o «Santa», de les que ja coneixen o d'altres que poden trobar al web de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya. En poden situar alguns al mapa de Catalunya, sobretot els de la seva comarca i les veïnes.

9. El lèxic

Aquesta activitat pretén millorar el lèxic relacionat amb els fenòmens atmosfèrics. Es tractaria de fer un recull de paraules relacionades amb el temps i, sobretot, amb el vent, que van sorgint al llarg de la lectura. Es pot fer de manera individual, al quadern de l'alumne, però seria molt interessant col·locar-les en un paper d'embalar gran, a la seva altura, i en un lloc de pas com ara el passadís, per tal que altres alumnes també se'n puguin beneficiar. Pensem que, a gairebé totes les llars, es mira la predicció meteorològica cada dia i que, per tant, és un tipus de vocabulari que els pot ser familiar.

Solucionari:

- Airejada
- Calma
- Venteguera
- Tramuntana
- Garbí
- Cop d'aire
- Ventilat
- Ventades
- Ponentada
- Tempesta
- Ràfega
- Tramuntanada
- Temporal
- Migjorn

10. Relacionada també amb l'activitat anterior, es proposa als alumnes que visitin el web del Servei Meteorològic de Catalunya (*meteocat*) i consultin l'escala de Beaufort, que mesura el vent segons la seva força.

Activitats d'ampliació

a) Poden buscar a la Viquipèdia qui és el creador de l'escala, Francis Beaufort:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Francis_Beaufort

b) Els mapes del temps utilitzen símbols per representar la força del vent. Podeu trobar-los a la URL:

http://www.calonge-meteoweb.com/HTML/conceptes_vent_cat.htm

c) Buscar al diari diferents mapes de predicció del temps i comentar-los en gran grup.

Capítol 3

11. Els noms dels vents

Es proposa que segueixin investigant la web meteocat i que hi trobin la rosa dels vents. Poden col·locar al seu quadern els noms dels vents a la rosa i es pot parlar dels que coneixen, dels que bufen a la vostra localitat...

Activitat d'ampliació

Sortir al pati amb una brúixola. Dibuixar una rosa dels vents ben grossa a terra, amb guix, i col·locar-hi els punts cardinals amb ajuda de la brúixola. Escriure-hi els noms dels vents.

Capítol 4

Activitat d'ampliació

Els llibres de vegades ens fan fer connexions, tant amb la pròpia experiència com amb els coneixements que tenim del món, com amb altres lectures que hem fet.

Es pot aprofitar aquest fet per connectar amb altres obres de literatura infantil que potser no coneixen prou i que creiem que són importants. En aquest cas proposem que els doneu a conèixer *El màgic d'Oz*, de Lyman Frank Baum, del qual l'editorial La Galera¹¹ ha fet una adaptació. És una obra escrita el 1900 i que ha perdurat fins els nostres dies, de la qual probablement els alumnes han vist alguna de les adaptacions cinematogràfiques. Potser el podrieu llegir per fragments, en veu alta, al llarg del trimestre.

Capítols 5 i 6

12. Les connexions personals

Connectem amb les experiències personals dels alumnes demanant-los que recordin alguna situació en què s'hagin sentit desbordats i desolats com els protagonistes. Les podem compartir a l'estona de conversa literària.

13. Expressions i frases fetes

Al llarg del llibre van apareixent moltes expressions i frases fetes catalanes. Algunes d'elles potser les coneixen, però d'altres segur que no. Es pot aprofitar per aprofundir en la nostra llengua i buscar-ne el significat.

Solucionari:

- ...es poden comptar amb els dits d'una mà

¹¹ BAUM, L. Frank. *El màgic d'Oz*. Barcelona: ed. La Galera, 1999.

- Allò que el vent portarà, més tard ja s'ho endurà
- S'estimen amb bogeria
- Pengim-penjam
- Un poti- poti
- Posar fil a l'agulla
- No dir ni ase ni bèstia
- Passar una por de mil dimonis
- Com hi ha món!
- Pujar-hi de peus
- No hi cabia ni una agulla
- Cantar les excel·lències
- Set-ciències
- Amb pèls i senyals

Activitats d'ampliació

- Hi ha moltes webs que recullen frases fetes, i que poden entretenir-se a cercar. Però posar també seria un bon moment per conèixer un diccionari especial, el *Diccionari de frases fetes* de Joana Raspall i Joan Martí Castell (Edicions 62). Si no el teniu a l'escola el podeu bucar a la biblioteca pública i donar-lo a conèixer als alumnes. És una bona eina per no oblidar aquestes expressions que formen part de la nostra cultura.
- Visitar la web dels alumnes de l'Institut Frederic Martí Carreres, de Palafrugell, on trobareu un magnífic treball sobre expressions i frases fetes, tot fet pels alumnes, fotografia i text:

<http://frasesfetes.blogspot.com.es>

14. Les veus dels animals

Al llarg del llibre van sortint paraules que es fan servir per anomenar les veus dels animals (noms i verbs). Se'n podria fer un recull i completar-lo.

Solucionari (en negre les paraules que surten al llibre, en taronja els exemples per completar):

- bram (ase)	bramar
- gruny (garrins)	grunyir, renillar, cantar, etc.
- renill (poltre)	renillar
- cant (gall)	
- miol	miolar (gat)
- lladruc (gos)	
- cloqueig (gallina)	
- esgüell (porcs)	
- bràmul (vedells)	
- clacar (ànecs)

- belar (cabrit, ovelles)
- parrupejar (coloms)
- bordar (gos)
- piular (pollets)

Activitats d'ampliació

Relacionar cada animal amb el nom de les seves cries (investigar com es diuen els que no surten a la història i fer créixer la llista):

Mascle	Femella	Cries
Cabrit	Cabra	Cabridets
Gall	Gallina	Pollets
Porc	Truja	Garrins
Cavall	Euga	Poltres
...

Capítol 7

15. Una notícia

Trobaran una notícia publicada al *Diari Digital de l'Empordà*, de l'any 2013, sobre les destrosses causades per la tramuntana. Proponem projectar-la a la pantalla i fer-ne una lectura guiada:¹²

Abans de la lectura (docent i alumnes)

Promoure i conduir una conversa guiada per activar coneixements previs relacionats tant amb el tipus de text com amb el tema de la lectura: pensem el tipus de text que pot ser i on el troben, normalment.

Donar un cop d'ull al text (títol i fotografia.). Formular hipòtesis del seu contingut: *De què deu parlar? Com ho sabem?.* Anotar aquestes hipòtesis a la pissarra.

Precisar per què llegirem aquell text. Establir compartir el propòsit de la lectura: *Ara llegirem aquesta notícia per saber què va passar en aquesta granja*

Durant la lectura (docent i alumnes)

Els alumnes fan una lectura silenciosa paràgraf per paràgraf.

Després de cada paràgraf els podem ajudar tot establint una petita conversa col·lectiva per compartir temes, idees importants, dificultats de comprensió, solucions, fer connexions amb el llibre (Alt Empordà, Tramuntana...) fer hipòtesis i comprovar-les...

¹² A partir d'E. QUERALT. *Llegir, més enllà de les lletres*. Lleida: Pagès editors, 2012.

Durant la lectura (*docent i alumnes*)

Fer una lectura expressiva, paràgraf per paràgraf (un alumne després d'haver-lo llegit en silenci, o el mestre), aturant-nos per ensenyar-los, exemplificar-los com ho fem per:

- Recapitular i anotar temes o idees importants al marge o en un full.
- Subratllar el que més ens interessa (també d'acord amb els objectius).
- Anar trobant la relació entre les diverses frases i els diversos paràgrafs: causa-efecte.
- Formular-nos preguntes de tipus divers (no només literals): *què podria haver passat, si no haguessin suspès els actes de la festa major?*
- Resoldre buits de comprensió per procediments diversos: *desperfectes materials, contusions...*
- Anar establint relacions amb els coneixements previs, els interrogants inicials plantejats i les hipòtesis formulades anteriorment.

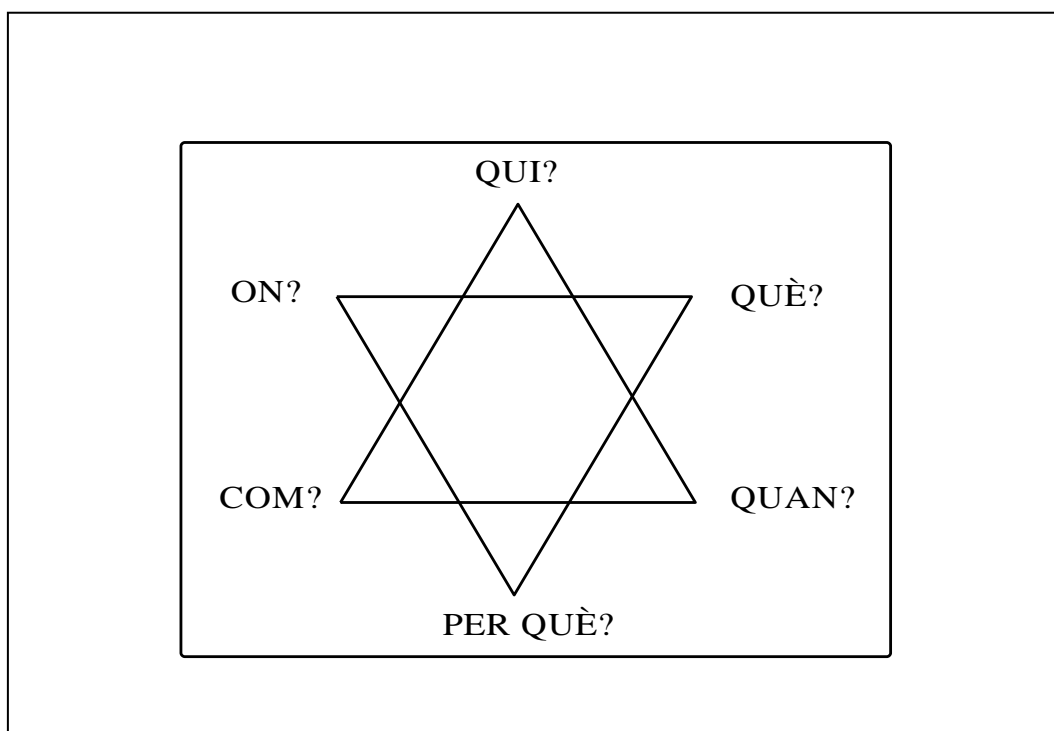
Després de la lectura (*mestre/professor i alumnes/alumnes en agrupaments diversos*)

Comprovem el grau d'assoliment dels objectius de la lectura: *ara ja sabem...?*

Preparem preguntes de comprensió de tipologia diversa: literals, inferencials, interpretatives, crítiques...

Desenvolupem activitats de síntesi:

Donem als alumnes un estel de la notícia i fem que hi col·loquin la informació principal que dona el text.

(Aquest estel es pot simplificar i tenir menys punxes: per exemple, què, on i quan)

16. Els proposem que facin de reporters i escriguin la notícia dels fets ocorreguts a la granja d'en Ramon i la Teresa. Per fer-ho es pot establir un paral·lelisme amb l'activitat anterior: buscar els elements de l'estructura de la notícia (qui, què, quan, per què, on i com) i que planifiquin la seva. Recomanem seguir el procés planificar, escriure i revisar i treballar primer amb un esborrany:

- Planificar: què vull explicar? Amb quin ordre ho faré?
- Textualitzar: escric allò que he planificat.
- Revisar les propietats textuais:
 - o Adequació al destinatari (llenguatge i tema).
 - o Coherència: que hi hagi prou informació, que no n'hi hagi de repetida, que estigui ordenada.
 - o Cohesió: temps verbals, ús de signes de puntuació i de paràgrafs, frases amb tots els elements.
 - o Correcció ortogràfica i d'edició (lletra, imatges...).

Es proposa utilitzar primer un full en brut per poder treballar sobre el text, ja que és important que s'adonin que els «experts», quan escrivim, no ho fem a raig sinó que planifiquem, escrivim i reescrivim, revisem i tornem a escriure.

Aquest text el poden escriure finalment al dossier o bé amb l'ordinador. És important poder compartir la notícia amb els seus companys, i després que cadascun deixi la seva en un lloc on tothom la puguin llegir.

(Aquest treball es pot fer en diverses sessions.)

Capítol 12

17. L'estructura de la història

Com s'ha explicat a l'apartat 2 d'aquesta guia, la història segueix una estructura de causa/efecte i problema/solució. Proposem fer adonar els alumnes d'aquesta estructura i que completin l'esquema amb alguna proposta de solució, que després poden compartir amb els companys.

Capítol 13

18. Continuem amb les dites populars i les frases fetes. Ara les relacionades amb el vent. Els demanem si en coneixen algunes.

Us proposem algunes frases fetes sobre el vent (RASPALL, op. cit.):

- Anar cadascú pel seu vent: separar-se, desavenir-se.
- Anar davant del vent: avantatjar.
- Anar vent en popa: produir-se favorablement.
- Badar la boca al vent: no tenir res per menjar.

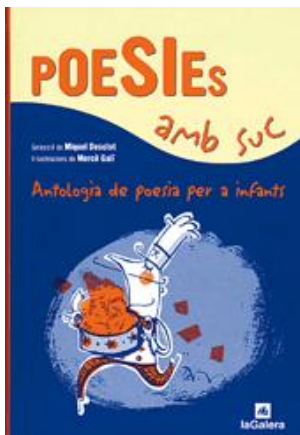
- Bufar vent contrari: haver-hi circumstàncies adverses.
- Donar (a algú) el vent per escampat: desempallegar-se d'algú.
- Eixugar el vent tant com en plou: gastar tot el que es guanya.
- Emportar-se el vent: ésser oblidat.
- Engegar a tomar vent: desfer-se d'una persona molesta.
- Ésser l'ull del vent: tenir llestesa, sagacitat.
- Ésser una bufada de vent: ésser una cosa efímera, inconsistent.
- Mirar de quin costat ve (o bufa) el vent: orientar-se, informar-se.
- Posar vent al cap: entabanar.
- Prendre (algú) pel seu vent: acomodar-se a la manera d'ésser d'algú.
- Saber el vent i no saber el torrent: desconèixer part de la qüestió.
- Sentir el vent i no saber de quin torrent: tenir notícies vagues.
- Tenir molt de vent a la flauta: parlar molt.
- Treure del vent: matar.

Activitats d'ampliació:

a) Afegir aquestes frases fetes al treball proposat a l'activitat 14 (b).

b) Hi ha molts poemes que parlen sobre el vent. Se'n podria fer una recopilació i una exposició, en una tauleta al passadís, al davant de la classe, a la porta de la biblioteca, o bé penjats en fils a diverses alçades, però que els puguin llegir, sobretot.

Es poden trobar molts llibres amb poemes que parlen del vent; us en mostrem algun exemple però us recomanem que busqueu els llibres i els tingueu a l'abast dels alumnes, ja que a cada un d'ells en podeu trobar uns quants.

MIQUEL DESCLOT. *Poesies amb suc*. La Galera.

Tanqueu portes i finestres
i passeu bé els forrellats,
que el cavaller que s'acosta
us deixarà enravenats.
Ve de terres elevades
on no veuen massa el sol;
creua planes i muntanyes
tot solet, que ningú el vol,
i fa cap a casa nostra
rebufant com ho fa el bou.

Davant d'ell fugen les bèsties,
tot el món s'amaga on pot
i busca guants i bufandes
per combatre el seu assot.
Com es veu, no és un caguerri,
que és valent i també fort,
és el vent de tramuntana,
és el vent que ve del nord.

Maria Dolors Pellicer

SALVADOR ESPRIU; SUBI. *El meu primer Espriu: un poema per a cada estació*. Baula.

El vent, els boscos
moren besant la lenta
llum de la tarda.
Exèrcits de nit vénen
pels camins solitaris.

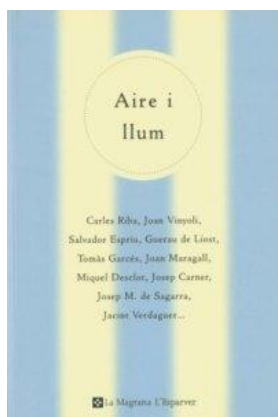
Poema «Tardor», dins *Les hores*.

JOAN MARAGALL. *Entre el sol, núvols i vents...* Baula.

AVUI EL MAR...

Avui el mar té vint-i-vuit colors,
i tot està revolt, el cel i l'aigua:
el cel brillant i blau; el vent, furiós.
Hi escotona els núvols i els empaita.
Fa voleiar banderes i blancors,
retorç i esbullia els arbres amb gran sanya:
tot són crits i sorolls i lluentors,
amb un fresseig i un bellugueig que espanta.

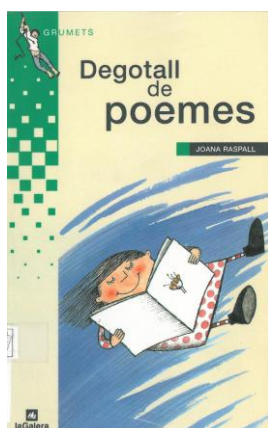
DIVERSOS AUTORS. *Aire i llum*. La Magrana.

CANÇÓ DEL DIUMENGE

(Fragment)

L'oreig ens acaricia
i ens porta l'alè del mar.

Tomàs Garcés

Joana RASPALL. *Degotall de poemes*. La Galera.

BUFA, VENT!

Bufa, bufa, vent!
Treu la polseguera
i les fulles seques
de la carretera.
I, després, un núvol
tot ho ruixarà,
i quina fresqueta

que farà, demà!

JOANA RASPALL. *Com el plomissol: poemes i faules*. La Galera.

MOLÍ DE VENT

Aspa de molí de vent
quants aires t'han fet voltar,
i quants ocells t'han fregat
en passar?

Tot és fugisser, i tu,
dreçant-te gallardament.
Molí vell i grinyolaire,
el temps has desafiat,
esmicoles el gra dur
i fas pujar l'aigua enlaire.

Et veu, la ment emboirada
vigilant les nits de lluna,
gegant, de braços estesos
i de capa platejada.

Capítols 15 i 16

19. El final

Aquesta història té un final tancat i feliç, es retorna a la situació inicial. De vegades hi ha contes que deixen els finals oberts, o que no acaben bé. Es demana la seva opinió sobre el final, que, després, es pot compartir amb els altres.

Activitat d'ampliació: pensar en llibres que hagin llegit o en contes que tenen finals oberts, o bé finals tancats i tristos, o d'altres en què el final sigui feliç però suposi un canvi respecte de la situació inicial (*Els tres porquets*, per exemple).

Ara que ja l'has llegit

20. Una recomanació

És important que els alumnes aprenguin a recomanar-se llibres. Molts cops cauen en els tòpics de «perquè és molt xulo» o «perquè m'ha agradat». Aprendre a fer una recomanació per escrit no és una tasca gens senzilla: per això proposem un procés basat a pensar – escriure – revisar.

Es pot fer en un esborrany (cal habituar els alumnes a no escriure directament els textos importants, tal com fem els adults) i després escriure-la al quadern i retallar-la per donar-la al destinatari: d'aquesta manera l'activitat s'omplirà de sentit (no en tindrà cap si la deixem al dossier!).

21. Les il·lustracions

Les il·lustracions ajuden a comprendre millor la història. Demanem als alumnes que escullin la que els hagi agradat més i alguna que no els hagi agradat gaire. Ho poden fer a títol individual i després compartir-ho en gran grup.

Enllacem aquesta activitat amb la 6: podem tornar a la pàgina web de la il·lustradora i comparar les il·lustracions d'aquest llibre concret amb les d'altres llibres seus.

També es podria parlar d'altres aspectes formals interessants: com ha trasmès la idea de moviment per causa del vent i com van canviant les expressions facials dels personatges i el seu aspecte general al llarg de la història en funció del seu estat d'ànim.

Epíleg

Una nota del Ramon a la Teresa mira de posar el punt final al treball sobre aquest llibre, fent-los reflexionar sobre la importància de tenir en compte la natura que ens envolta i que, de tant en tant, ens dóna un ensurt per recordar-nos que hi és...

9. Quadre de continguts

La taula següent indica quins continguts es treballen a cada apartat del quadern de l'alumne i la seva referència a la guia didàctica (els números indiquen l'apartat).

	Quadern de l'alumne	Guia didàctica
Creació d'expectatives sobre l'obra.	Frase introductòria	1,2
Elaboració d'hipòtesis, d'inferències, i de possibles solucions.	2, 3, 17	8
Exploració del llibre i localització de dades bibliogràfiques.	1	8
Coneixement de les persones relacionades amb el llibre: l'autor i la il·lustradora.	4, 5 i 6	3,4
Ampliació de lèxic: els topònims començats per Sant/ Santa.	7, 8	8
L'espai de l'obra.	5	8
Ampliació del camp semàntic de la granja: crits dels animals, feines del camp, llocs on dormen els animals.	9	8
Ampliació del camp semàntic del vent: noms del vent segons la força, lèxic relacionat amb el vent, frases fetes i expressions sobre el vent.	9, 10, 11, 13, 14, 18	8
Lectura guiada d'una notícia de la premsa.	15	8
Redacció d'una notícia aplicant el procés planificar-escriure-revisar.	16	8
Els referents literaris: <i>El mag d'Oz</i>		8
Elaboració de connexions personals amb els sentiments i les vivències dels protagonistes de l'obra.	13, 16, 18, 20	8
Descoberta de l'estructura causa-efecte i problema-solució que segueix la narració.	17	2
Reflexió sobre els final de la història i altres possibilitats d'acabar-la.	19	8
Observació d'il·lustracions i de les sensacions que transmeten.	21	8
Implicació en la lectura individual dels fragments acordats.		6
Gaudi de la lectura en veu alta feta pel mestre.		6
Participació en una conversa, respectant les opinions dels altres.		7
Elaboració d'una recomanació escrita.	20	8
Reflexió sobre el respecte a l'entorn i a la natura.	Epíleg quadern	8

10. Bibliografia i webgrafia

- L. CASAS. *Tot Dahl.* Barcelona: La Galera, 1999.
- A. CHAMBERS. *Dime.* Mèxic D.F.: Fondo de Cultura Económica, 2007 («Espacios para la lectura»).
- T. COLOMER. *Introducción a la literatura infantil y juvenil actual.* Madrid: Síntesis, 2010.
- E. QUERALT. *Llegir, més enllà de les lletres.* Lleida: Pagès editors, 2012.